

ПОЛИФОНИЈАТА ВО КОМПОЗИЦИЈАТА *ДОЈДОВМЕ* ЗА МЕШАН ХОР ОД ТОМИСЛАВ ЗОГРАФСКИ

вопр. проф. д-р Тихомир ЈОВИЌ¹

¹ Факултет за музичка уметност, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
tihojovik@yahoo.com

Апстракт: Томислав Зографски (Велес, 29.3.1934 - 14.1.2000, Скопје) е една од најмаркантните личности во македонската музичка култура. Со својот обемен и разновиден опус (146 дела), во кој се содржани речиси сите форми и жанрови на класичната музика, како и со плодната општествено-педагошка дејност, Зографски остава значаен белег во македонската музичка историја. Тој е еден од првите композитори кој во македонската музика ги внесува карактеристиките својствени за неокласицизмот, што воедно претставува негова доминантна стилска определба. Целта на овој труд е да го образложи пристапот на авторот кон реализацијата на композицијата *Дојдовме*, оп. 95, за мешан хор (1980/1981). Преку квалитативниот инструмент *анализа*, првенствено ќе бидат разгледани следните компоненти: слог и фактура, видот, начинот и обемот на примена на полифониот слог како принцип на организација на музичката материја, формална структура, вертикални структури и сл.

Клучни зборови: Томислав Зографски, полифонија, имитација, фрагментарност, фактура.

Слика 1. Томислав Зографски

1. Композицијата *Дојдовме*

Поетскиот текст на Цане Андреевски претставува инспирација за Томислав Зографски да ја создаде композицијата *Дојдовме*, оп. 95, за мешан хор, 1980/1981 година.¹ Формата на композицијата е фрагментарна, модусот е хармонски (*in E*), темпото *Allegro molto energico*, а тактот $12/4$ (променлив – $9/4$, $6/4$).

Полифонијата е доминантен композиторско-технички принцип применет во обликувањето на делото, што на некој начин е најавено на самиот почеток. Имено, уште во првите два такта може да се забележи примена на еднаквофункционална полифонија, конкретно строга вештачка имитација на примарниот лапидарен мотив (тема) на интервал октава: баси и тенори – сопрани и алти. Октавните удвојувања во машкиот и женскиот дел од хорската фактура имаат фонска функција, со цел истакнување на тематскиот материјал, чие првично излагање е енергично и во *forte* динамика. Второто имитациско спроведување на мелодиско-ритмички варираната тема е на интервал голема нона: баси и тенори – сопрани и алти (2–4 такт).

¹ Времетраење на композицијата: сса. 4'. Издание: ЗКМ – Скопје, 1985. Печатено во: УКС – Београд, 1985. Прва изведба: Хорот на МРТВ, диригент Драган Шуплевски.

Нотен пример бр.1. Дојдовме

ДОЈДОВМЕ

Точилана Јагларска
Текст: Дана Виландска

Allegro molto energico (♩.92)

Во понатамошниот тек (од 5-тиот такт) се менува видот на полифониот слог. Станува збор за разнофункционална (неимитатиска) полифонија реализирана на тој начин што на водечката мелодиска линија која ја донесуваат басите и тенорите (паралелни мали сексти) контрапунктира мелодиската линија од женскиот дел од хорот, која во суштина претставува речитативна силабична декламација. И тука е очигледно присуството на фонското начело, односно октавните удвојувања во сопраните и алтите. Во овој дел од формата се забележува и континуиран премин од полифон во хармонски слог (акордска фактура).

Нотен пример бр.2. Дојдовме (5–10 такт)

Следниот полифонио конципиран отсек се јавува од 14 до 16 такт, каде што на басовската линија (унисоно) контрапунктираат мелодиските линии во тенори и алти водени во паралелни терци. Евидентно е дека и тука станува збор за разнофункционална (неимитатиска) полифонија.

Нотен пример бр. 3. Дојдовме (13–16 такт)

Во продолжение (18–21 такт) следи повторување на воведниот дел од композицијата (пример 1).

По краткиот отсек со хармонски слог (акордска фактура), повторно следи полифонио конципиран дел кој донесува повторување на воведниот дел од композицијата, но овој пат со специфична концепција (24–27 такт). Темата започнува во сопраните, а стрето имитацијата во тенорите (24 такт). Притоа на двата гласа контрапунктираат мелодиските линии кои ги донесуваат алтите и басите. Вака конципираниот полифон слог резултира со густо звучно ткиво и оддава впечаток на хармонски слог (полифона фактура), поточно интегрирање на двата принципа на организација на музичката материја, што е и звучен резултат. На тоа се надврзува нов полифонио конципиран отсек со слична концепција, со таа разлика што тука станува збор за канонска имитација на интервал октава долу. Гласовите се имитираат во парови (сопрани и алти – тенори и басы), кои пак меѓусебно се водени во паралелни мали сексти (28–32 такт).

Нотен пример бр. 4. Дојдовме (23–32 такт)

Повторно следи отсек со хармонски слог – акордска фактура (33–36 такт), а од крајот на 36–40 такт е изведена канонска имитација на кратко временско растојание на интервал чиста квинта надолу (сопрани – e¹, алти – a).

Нотен Пример бр.5 Дојдовме (36 – 41 такт)

Од примерот се забележува и тоа дека од 39 такт во басите звучи чиста квинта А - е (Дојдовме), која има улога на двоен оргелпункт (*in A*). Краткиот премин (Дојдовме, 41–42 такт) има за цел поместување на тоналниот центар за мала секунда нагоре, по што продолжува полифоната разработка по ист принцип (последна четвртина од 42 до 46 такт). Единствената разлика е тоа што чистата квинта во басите, почнувајќи од тоновите В - f, постапно се поместува за секунда нагоре до тонот f (f - c¹), за потоа постапно да се врати до почетниот тонален центар (46 такт). Полифоната разработка продолжува и понатаму по сличен принцип (47–50 такт), со таа разлика што сега темата настапува во сопрани и тенори на интервал октава (паралелни октави), а стрето имитацијата на временско растојание од само четвртина нота ја донесуваат алтите (од тонот b¹, кварта долу – квинта горе, 47 такт).

Нотен пример бр.6. Дојдовме (42–47 такт)

Следи нов отсек кој донесува хармонски слог – хомофона фактура (51 – 55 такт), на што се надоврзува завршниот дел од формата (56 – 63 такт). Во завршниот дел се повторуваат веќе претходно појавени фрагменти, а започнува со полифониот слог изведен на зборот *Дојдовме* на почетокот од композицијата (56 – 59 такт). Потоа се преминува во хармонски слог – акордска фактура (со исклучок на унисоното во сите гласови во 61 такт), со што се заокружува формата на оваа композиција.

Од исказаното може да се заклучи дека хорската творба *Дојдовме*, оп. 95, за мешан хор од Томислав Зографски има специфична, фрагментарна концепција на музичката градба. Во неа Зографски прави контрасти комбинирајќи различни елементи, како на пример: континуирани промени на принципот на организација на музичката материја, односно промената на слогот (од полифон во хармонски слог и обратно) при нижењето на деловите од формата, на модален план – поместување на тоналните центри, нагли динамички контрасти и сл. Очигледно е дека примарен принцип на организација на музичката материја во делото е полифон слог. Зографски ги применува двата вида полифонија: еднаквофункционална (имитатиска) полифонија и разнофункционална (неимитатиска, хомофона, подгласна) полифонија, но факт е дека во композицијата преовладува еднаквофункционалната (имитатиска) полифонија, конкретно канонската (стрето) имитација.

За оваа композиција Томислав Зографски е добитник на награда на фестивалот *Тетовски хорски одзиви*, 1981/1982 година.

Користена литература:

1. Бершадская, Т. Сергеевна. (1978). *Лекции по гармонии*. Ленинград: Музыка
2. Бужаровски, Д. (1996). *Увод во анализата на музичкото дело*. Скопје: ФМУ
3. Георгиева, С. (1989). *История на музиката на XX век: Неокласицизъм*. София: Държавно издателство Музыка
4. Коловски, М. (2013). *47 македонски композитори*. Скопје: СОКОМ
5. Коловски, М. (2011). *Томислав Зографски – живот и дело*. Скопје: Музички издавачки центар – МИЦ
6. Ралева, Ж. (2001). „Акултурациските и енкултурациските процеси во македонската современа музика низ призмата на еден стил и еден автор –Томислав Зографски“, магистерски труд, УКИМ, Скопје: ФМУ